

DEĞER EĞİTİMİNE YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİ (DETÖ) GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

Filiz ÇETİN*

ÖZ

Bilim ve teknoloji alanında son yıllarda baş döndürücü ilerlemeler yaşanmaktadır. Bu ilerlemeler şüphesiz ki insan hayatını kolaylaştırıcı birçok etkiye sahiptir. Ancak bu gelişmelerin insanları bir takım manevi ve insani değerlerden de uzaklaştırdığı gözlenmektedir. Dolayısıyla bu değişim, etkisini değerler eğitiminde de çeşitli şekillerde ciddi anlamda hissettirmektedir. Ortaya çıkan bu durum değerler eğitimine giderek önem kazandırmaktadır. Bu yönüyle özellikle okullarda görev yapan öğretmenlerin ve görev yapacak olan öğretmen adaylarının değer eğitimine yönelik tutumları değer eğitiminin niteliğinin artırılması açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmada, öğretmen adaylarının değer eğitimine yönelik tutumlarının belirlenmesini sağlayacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmada ilk olarak ilgili literatüre dayalı konuyla ilgili ölçek maddeleri oluşturulmuş ve kapsam ve görünüş geçerliğinin belirlemek amacıyla alanda uzman akademisyenlerin görüşüne başvurulmuştur. Alınan görüşler doğrultusunda 43 maddelik bir yapıdan oluşan ön deneme formu Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesinde 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören 200'ü kız ve 108'i erkek olmak üzere farklı bölümlerde öğrenim gören toplam 308 öğrenciye uygulanmıştır. Pilot uygulama sonucu elde edilen veriler üzerinde yapı geçerliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucu, ölçeğin üç faktörlü bir yapıda olduğu gözlenmiştir. Analizler sonucunda Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.95 I. Alt faktör için .91, II. alt faktör için .87, III. Alt faktör için .71 olarak tespit edilmiştir. Modele ilişkin değerler RMSEA, .052; $\chi^2/df=1.6$; NFI=.94; NNFI=.97; CFI=.97; GFI=.83; AGFI=.81 olarak belirlenmiştir. Elde edilen değerlerin uyum indeksleri referanslarına dayalı olarak yeterli olduğu kabul edilmiştir. Sonuç olarak değer eğitimine yönelik tutum ölçeğinin gerekli psikometrik özelliklere sahip bir ölçme aracı olduğuna karar verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Değer eğitimi, değer eğitimine yönelik tutum, tutum ölçeği geliştirme

* Öğr.Gör.Dr Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı. ficetin@gazi.edu.tr

Makalenin Geliş Tarihi: 14.03.2017 Kabul Tarihi: 14.03.2018

VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF THE ATTITUDE SCALE TOWARDS VALUES EDUCATION (ASTVE)

ABSTRACT

Unprecedented developments have been seen in the fields of science and technology in recent years. It is certain that these developments have various impacts that ease human life. However, it has been observed that these developments detract people from a number of moral and humanistic values. Therefore, this transformation makes its impact apparent in terms of values education substantially. The emerging situation brings values education into prominence. From this aspect, the attitudes of teachers who work in schools and prospective teachers towards values education have become more of an issue in terms of enhancing the quality of values education. In this study, it has been aimed to develop a valid and reliable assessment instrument which will enable to determine the attitudes of prospective teachers towards values education. In the research, scale items related to the subject that based on the literature have been created at first and the opinions of expert academics have been asked in order to determine the scope and face validity. In the direction of the opinions taken, a preliminary test that consists of a 43 items structure has been applied on 308 students, including 200 female and 108 male students, who receive education in Gazi University Education Faculty, in different departments in the fall semester of the 2015-2016 academic year. Exploratory Factor Analysis (EFA) and Confirmatory Factor Analysis (CFA) have been applied to the data obtained through the pilot implementation for construct validity. As a result of exploratory factor analysis, it has been observed that the scale has a three-factor structure. As a result of the analyses, Cronbach Alfa internal consistency coefficient has been determined as 0.95, as .91 for the sub-factor I, .87 for the sub-factor II, and .71 for the sub-factor III. The values regarding the model have been determined as RMSEA, .052; $\chi^2/df=1.6$; NFI=.94; NNFI=.97; CFI=.97; GFI=.83; AGFI=.81. The obtained values have been regarded as sufficient based on the consistency index references. As a result, it has been determined that the attitude scale towards values education is an assessment instrument with required psychometric features.

Key Words: Values education, attitude towards values education, developing an attitude scale

GİRİŞ

Bilim ve teknolojiadaki gelişmeler insan hayatında büyük etkiye sahip olmakla birlikte; değerler, toplumsal ve bireysel davranışı şekillendirme, yönlendirme ve toplumsal kurumların işleyişini etkileme bakımından çok daha ön planda yer almaktadır (Erkenekli, 2013).

Çünkü değerler, duyuşsal alan içerisinde yer alan düşünce ve eylemlerimizi etkileyen, onlara yön veren zihinsel olgulardır (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Değerler, genel anlamda davranışlarımıza rehberlik eden ilkeleri ve inançlarımızı içerisinde barındırır. Bu anlamda değerlendirildiğinde, standart bir anlayış ve davranış kalıplarını oluşturur. Bu yönüyle birleştirici, bütünleştirici ve düzenleyici bir özelliğe sahiptir (Halstead& Taylor, 2000).

Bu nedenle, bireyin belirli değerlerin farkına varması, yeni değerler üretmesi, benimsemesi ve kişiliğine mal ederek davranışları ile sergilemesi eğitime ilgilidir. Bu konuda yapılan eğitime değerler eğitimi denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007).

Değerler eğitiminin bazı özellikleri şu şekildedir (Kale, 2007, s. 319):

1. Bireyleri evrensel (etik) ve kültürel değerlere ve bunların önemine ilişkin bilinçlendirmek,
2. Demokratik tutumlarla, hoşgörüyü çok kültürlülüğü ilişkilendirmek,
3. Tüm değerleri insanın varlık şartları ve olanaklarını geliştirme ölçütüyle değerlendirmek,
4. Etik değerlere ilişkin somut problemlerden hareketle hayatı bilgiye ve/veya bilgiyi hayata dönüştürmek.

Değerler eğitiminin temel ilkeleri incelendiğinde, bu ilkelerin ahlakı sadece bilgi boyutunda öğrenen değil, aynı zamanda duygu-davranış boyutunu da içeren bir yaklaşımı benimsediği görülmektedir. Bu anlamda artık günümüzde özellikle okulda uygulanan değerler eğitimi programlarında, daha çok değerlerin içselleştirilmesi üzerinde durulmaktadır (Turan, 2014).

Okullarda bireylere hangi değerlerin ne şekilde kazandırılacağı konusu Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları ve bu amaçlara uygun hazırlanmış öğretim programları doğrultusunda şekillenmektedir. Bu doğrultuda 2005 yılı öncesi eğitim programlarında değerler örtük olarak yer alırken, 2005 yılı ve sonrasında geliştirilen programlarda çeşitli şekillerde açık olarak yer almaya başlamıştır (Yaşaroğlu, 2014).

Ailede başlayan değer eğitimi okullarda daha sistemli bir süreç kazanmaktadır. Okul öğrencilerin, içinde buldukları toplumun yerel değerleri ile birlikte evrensel değerlerini de kazanmasına yardımcı olmaktadır (Akkiprik, 2007). Bu nedenle okullar ve öğretmenler değer eğitimi sürecinde önemli bir role sahiptir.

Ancak öğretmenin kendisinde, öğretim faaliyetlerinde uygulanması istenilen değerler yoksa öğrencilere iyi bir model değil, tam tersine öğrencilerde bulunan mevcut değerlerin bile körelmesine ve hatta ortadan kalkmasına sebep olabilecek kötü bir model olabilir (Yazıcı, 2006).

Bu nedenle eğitim sisteminin içerisinde görev alacak öğretmen adaylarının değer eğitimine dair etkin rol alabilmeleri onların bu yöndeki bilgi ve becerilerinin yanı sıra olumlu yöndeki tutumlarına da bağlıdır. Çünkü bilgi ve becerinin yanında tutum da öğretimi etkileyen en önemli unsurlardandır (Kağıtçıbaşı, 1988).

Tutum araştırmaları, tutum değişikliklerinin belirlenmesi ve bu konuda ortaya çıkması olası davranış veya tepkilere ilişkin birtakım öngörülerde bulunulabilir. Bu öngörülerden hareketle belli durumlar karşısında beklenen ya da istenilen tutumların oluşturulması ve davranış biçimlerinin ortaya konulması için gerekli önlemler alınabilir, koşullar sağlanabilir (İnceoğlu, 2010).

Tutumların, özellikle öğretmen adaylarının farklı öğretim alanlarındaki tutumlarının belirlenmesi, onların bu alanların öğretimine dair meslek hayatlarında gösterecekleri davranış örüntülerinin önceden belirlenmesinde ve bu yönde istenilen tutum ve davranış eğilimlerinin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle öğretmen adaylarının, değer eğitimine dair duyuşsal hazır bulunuşluklarını belirlemeye yardımcı olacak ölçüm güvenilirliğine sahip ölçme araçlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Bu çalışmada öğretmen adaylarının değer eğitimine yönelik tutumlarının belirlenmesini sağlayacak geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirilmesi amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu yönüyle araştırma betimsel bir özellik taşımaktadır. Tarama çalışmaları geçmişte veya halen mevcut olan bir durumu, olayı, bireyi, toplumu veya nesneyi kendi koşulları içinde ve olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Büyüköztürk vd., 2008).

Çalışma Grubu

Araştırma, 2015-2016 eğitim öğretim yılı güz döneminde öğrenim gören 200'ü kız ve 108'i erkek olmak üzere farklı bölümlerde öğrenim gören toplam 308 öğrenci ile yapılmıştır. Çalışma gurubunda yer alan öğrenciler random olarak seçilmiş ve gönüllülük esasına göre uygulamalar yapılmıştır.

Grupta yer alacak öğrenci sayısının belirlenmesinde, Tabachnick ve Fidell'in (2007) faktör analizi için verdiği ölçütler dikkate alınmıştır. Elde edilen faktör analizi için minimum 300 kişinin "yeterli" olarak değerlendirildiği ölçüt skalası kapsamında uygulama yapılacak gruba ilişkin sayının yeterli olduğu kabul edilmiştir.

Ölçme Aracının Geliştirilmesi

Ölçme aracının geliştirilmesinde öncelikle ilgili literatür taranmış, bununla birlikte 60 kişilik bir öğrenci grubundan değer eğitimi konusunda düşüncelerini kağıda dökmeleri istenmiştir. Sonrasında her iki kaynaktan elde edilen verilerden yararlanılarak 50 maddelik bir deneme formu oluşturulmuştur. Hazırlanan ölçek maddeleri üç alan uzmanının görüşlerine sunulmuş, uzmanlardan elde edilen geri dönütler değerlendirilerek deneme formu üzerinde düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca uzman görüşleri doğrultusunda belirlenen maddeler deneme formuna dönüştürülerek ifadelerin cevaplayıcılar tarafından doğru anlaşılıp anlaşılmadığını belirlemek için 25 kişilik bir öğrenci grubuna uygulanmış, alınan dönütler doğrultusunda yeniden düzenleme yapılmıştır. Bu süreç sonunda kesinleşen ölçek formu 43 maddelik şekliyle 308 kişilik öğrenci grubuna uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Değerlendirmeler sonucunda son şeklini alan ölçek formun uygulanması sonucunda elde edilen veriler üzerinden ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Veriler IBM-SPSS 22 veri analizi programına aktarılmıştır. Öncelikle Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı ve madde toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Madde toplam korelasyon değerleri 0.30'un altında ve eksi değere sahip maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Bunun yanında KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) örneklem uygunluğu testi ve Bartlett's testi yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda yük değerleri .45'den düşük çıkan, faktör yük değerleri farklı faktörlerde birbirine yakın olan, ayırt ediciliği düşük olan 12 madde ölçek dışında bırakılmıştır. Ölçekte yer alan her maddenin değer eğitime yönelik tutumları ayırt etmede ne derece yeterli olduğu belirlemek için üst-alt %27'lik grup madde puanları arasındaki farkın anlamlılığı test etmede bağımsız gruplar için t-testi tekniğinden yararlanılmıştır. DETÖ'nün asıl uygulama formu 31 maddeden oluşmuştur. Araştırmanın açıklayıcı faktör analizi ve madde analizi çalışmaları SPSS 22.0 paket programıyla gerçekleştirilirken; doğrulayıcı faktör analizi çalışmaları, Lisrel 8.50 (Linear Structural Relation Statistics Package Program) programı ile gerçekleştirilmiştir.

BULGULAR ve YORUMLAR

Yapı Geçerliği

Bu bölümde, DETÖ'nin yapı geçerliği kapsamında açıklayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır.

Açıklayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliği, açıklayıcı faktör analizi (AFA) ile incelenmiştir.

Elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve Bartlett Sphericity testi yapılmıştır. KMO değerinin .70'den yüksek olması ve Bartlett Küresellik Testinin anlamlı olması gerektiği ifade edilmektedir. KMO testine ilişkin kullanılan ölçüt değerleri, .90-1.00 arası ,mükemmel', .80-.89 arası ,çok iyi', .70-.79 arası ,iyi', .60-.69 arası ,orta', .50-.59 arası ,zayıf', $\leq .50$ olması durumunda kabul edilemez olarak belirtilmektedir (Tavşancıl, 2005; Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Yapılan analiz sonucu 31 maddenin faktör analizi için KMO değerinin .91 olduğu görülmüştür. Bartlett testi sonucu 3337,460 ($p < .001$) olarak tespit edilmiştir. Ölçeğin alt faktörlerini belirlemek için varimax dik döndürme yöntemi kullanılmıştır. Faktör yüklerinin alt kesme noktası olarak 0.45 değeri ölçüt olarak alınmıştır. *Varimax* rotasyon yöntemi kullanılarak yapılan temel bileşenler faktör analizi işlemi sonucunda özdeğerleri 1'den büyük olan 3 faktör elde edilmiştir. Bu faktörlerden sırasıyla ilkinin özdeğeri 5,92'dir ve açıklanan toplam varyansa %19.08 düzeyinde bir katkı sağlamaktadır. İkinci faktörün özdeğeri ise 4,63'dür ve açıklanan toplam varyansa katkısı %14.94'dir. Üçüncü faktörün özdeğeri 4,62 ve açıklanan toplam varyansa %14.91 düzeyinde bir katkı sağlamaktadır. Üç faktörün toplam varyansın % 48.93'ünü açıkladığı tespit edilmiştir.

Faktör analizinden elde edilen değerler incelendiğinde, ölçekteki bazı maddelerin aynı anda farklı iki faktörde de yüksek yük değerine sahip oldukları gözlenmiştir. Bu nedenle bu özelliğe sahip 12 madde ölçekten çıkarılarak faktör analizi tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda üç alt faktör ve 31 maddeden oluşan DETÖ son şeklini almıştır. Faktör döndürme sonrasında, ölçeğin birinci alt faktörünün 13 maddeden , ikinci alt faktörünün 7 ve üçüncü alt faktörünün de 11 maddeden oluştuğu gözlenmiştir. Tablo 1'de görüldüğü gibi ölçekte yer alan üç alt faktör için faktör yükleri .46 ile .74 arasında değişmektedir.

Tablo 1. Değer eğitimi tutum ölçeği (DETÖ) faktör yapısı

Faktörler	Faktör Ortak Varyans	Varimax Faktör Yükleri	Öz değer	Faktör Açıklanan Varyans %
Faktör 1: Değer eğitiminin gereğine inanç			5,917	19,088
30.Değer eğitimi konusunda yapılacak etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.	,760	,708		
2.Değer eğitiminin programlar içerisindeki yoğunluğu artırılmalıdır.	,561	,652		
13.Eğitim programlarındaki bütün dersler değerlerle ilişkilendirilmelidir.	,624	,640		
25.Değer eğitimi konusunda başarılı çalışmalar ödüllendirilmelidir.	,561	,628		
5.Değer eğitiminin öğrencilerin davranışlarında olumlu sonuçlar doğuracağına inanıyorum.	,653	,616		
24.Değer eğitimi konusunda proje yarışmaları düzenlenmelidir.	,697	,615		
1.Birçok sosyal problemin değer eğitimiyle çözümlenebileceğini düşünüyorum.	,475	,612		
14.Değerlere uygun davranan insanlar dikkatimi çeker.	,704	,602		
23.Bedeli ne olursa olsun değer eğitiminden vazgeçilmemelidir.	,672	,591		
12. Değer eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitim faaliyetleri sürekli olmalıdır.	,597	,573		

Faktörler	Faktör Ortak Varyans	Varimax Faktör Yükleri	Öz değer	Faktör Açıklanan Varyans %
Faktör 1: Değer eğitiminin gereğine inanç				
42. İnsanların değerleri yaşadığı ve yaşattığını görmek çok hoşuma gider.	,670	,570		
32. Değerlerin yaşanıldığı çevreler, yerleşim alanları, beldelerle ilgili araştırmalar yapılmalıdır.				
22. Değer eğitimine emek harcamaya değer.	,736	,493		
Faktör2: Değer eğitimi içselleştirme			4,633	14,945
16. Ana teması değer olan etkinliklere katılmak hoşuma gider.	,690	,735		
18. Değer temalı filmleri takip ederim.	,566	,728		
19. Değer eğitimi konusunda arkadaşlarımla sohbet etmekten hoşlanırım.	,592	,720		
17. Değer eğitimi için sürekli zaman ayırabilirim.	,652	,719		
15. Değer konulu kitapları okumaktan zevk alırım.	,613	,697		
7. Değer eğitimi için zaman harcamak hoşuma gider.	,585	,655		
35. Arkadaşlarımı değerlere uygun davranmaları konusunda uyarırım.	,561	,593		
Faktör 3: Değer eğitimine yönelik olumsuz inanç			4,622	14,910
37. Herkesin değer eğitimi konusunda sorumluluk taşıması yersizdir.	,643	,697		
31. Herkesin değer eğitimi konusunda seferber edilmesi hoşuma gitmez.	,608	,668		
38. Değer eğitimine olmazsa olmaz bir anlayışla bakılması beni rahatsız ediyor.	,569	,660		

Faktörler	Faktör Ortak Varyans	Varimax Faktör Yükleri	Öz değer	Faktör Açıklanan Varyans %
Faktör 3: Değer eğitime yönelik olumsuz inanç				
39.Değer eğitimi ile ilgili konuları sıkıcı buluyorum.	,623	,617		
20.Değer eğitiminin abartıldığını düşünüyorum.	,570	,616		
21.Derslerde değer eğitimi için harcanan zaman boşa geçmiş zamandır.	,466	,592		
41.Değerlerin edinilmesi için eğitime gerek olduğunu düşünmüyorum.	,479	,539		
29.Değerlerden bahsedilmesi beni rahatsız eder.	,520	,515		
40.Değerler, eğitimle düzelmeyecek kadar yıpranmıştır.	,561	,513		
9.Değer eğitimi konusunda yapılanlar gereksizdir.	,611	,492		
28.Eğitim-öğretim konusunda yetkili olsam, değer eğitimi aklıma gelecek en son konu olurdu.	,538	,456		

Açıklanan Toplama Varyans: % 48,943

Doğrulayıcı Faktör Analizi

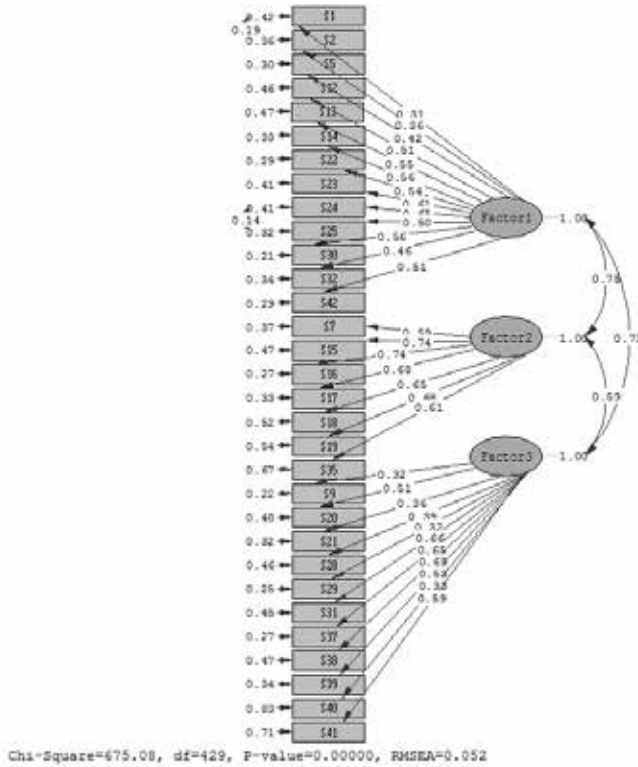
Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucuna göre belirlenen üç faktörlü yapının doğrulanıp doğrulanmadığını test etmek için doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır.

Model uygunluğunun değerlendirilmesinde doğrulayıcı faktör analizi kapsamında Tablo 2’ de yer alan indeksler dikkate alınmıştır (Schermelleh-Engel ve Moosbrugger, 2003).

Tablo 2. Model uyumuna ilişkin indeks değerleri

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum Değerleri	Kabul Edilebilir Uyum Değerleri	Mevcut Modelin Uyum Değerleri
RMSEA	0.00<RMSEA<0.05	0.05<RMSA<0.10	0.052
SRMR	0.00<SRMR<0.05	0.05<SRMR<0.10	0.052
GFI	0.95<GFI<1.00	0.90<GFI<0.95	0.83
AGFI	0.90<AGFI<1.00	0.85<AGFI<0.90	0.81
NFI	0.95<NFI<1.00	0.90<NFI<0.95	0.94
CFI	0.95<CFI<1.00	0.90<CFI<0.95	0.97
RFI	0.90<RFI<1.00	0.85<RFI<0.90	0.93

Yapılan analizler sonucunda elde edilen değerler referans olarak alınan tablo değerleriyle karşılaştırıldığında, bulgular, DETÖ'nün faktör yapısını doğrulamaktadır. Ölçekle ilgili doğrulayıcı faktör analizine ilişkin path diagramı ve faktör yükleri şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Değer eğitimi tutum ölçeği birinci düzey (DFA) diagramı

Ölçeğin Güvenirliğine İlişkin Bulgular

DETÖ 'nin güvenilirlik analizlerine dair bulgulara tablo 3 'de yer verilmiştir.

Tablo 3. Güvenirlik analizi sonuçları

Faktör 1-Madde no	Madde Toplam Korelasyonu	Alt%27-Üst%27 t	Cronbach Alfa İç tutarlık Katsayısı
Faktör I			,91
Madde30	,767	9,333***	
Madde2	,553	7,024***	
Madde13	,608	7,694***	
Madde25	,648	8,547***	
Madde5	,625	7,144***	
Madde24	,673	10,317***	
Madde1	,509	6,478***	
Madde14	,677	9,865***	
Madde23	,659	9,934***	
Madde12	,578	8,049***	
Madde42	,668	8,965***	
Madde32	,620	8,750***	
Madde22	,675	8,838***	
Faktör II			,87
Madde16	,745	11,595***	
Madde18	,634	7,712***	
Madde19	,652	9,967***	
Madde17	,705	9,566***	
Madde7	,615	8,316***	
Madde35	,557	8,527***	
Faktör III			,71
Madde37	,591	8,097***	
Madde31	,619	6,957***	
Madde38	,567	8,236***	
Madde39	,621	8,185***	
Madde20	,538	6,775***	
Madde21	,530	5,100***	

Madde41	,433	6,282***
Madde29	,529	5,119***
Madde40	,459	3,631***
Madde9	,535	6,226***
Madde28	,457	5,347***
Ölçek Toplam		,95

***P<.001

Tablo 3'te ölçeğin güvenirliğine ilişkin analiz sonuçları yer almaktadır. Hesaplanan Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.95'dir. Alt faktörlere dair hesaplanan iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .91, .87 ve .71'dir. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı; $.80 \leq \alpha < 1.00$ aralığında ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir (Özdamar, 1999). İç tutarlılığın belirlenmesinde ölçekte yer alan maddelerin kişileri ne kadar ayırt ettiğini incelemek amacıyla; düzeltilmiş madde toplam korelasyonlarının hesaplanmasının yanı sıra üst %27 ile alt %27 grupların ortalama puanları arasındaki farkın anlamlılığını belirlemek amacıyla t-testi yapılmıştır. Ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyonu değerleri 0.48-0.77 arasında değişmektedir. Üst-alt %27'lik grupların puanları arasında yapılan t-testi sonucunda tüm sorular için iki grup arasındaki farklılığın $\alpha=.000$ düzeyinde anlamlı olduğunu tespit edilmiştir.

Testin eşit iki yarıya ayrılması ile hesaplanan Spearman-Brown iç tutarlılık katsayısı ise 0.85 olarak tespit edilmiştir.

Ölçeğin ölçüm kararlılığını belirlemek amacıyla 150 öğrenciye 25 gün arayla uygulanan ölçekten elde edilen puanlar arasındaki Pearson korelasyon katsayısı .78 olarak belirlenmiştir.

Faktör analizinden sonra belirlenen alt faktörlerin birbiriyle ve ölçeğin bütünüyle olan korelasyonları incelenerek ulaşılan değerler tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4. Değer eğitimine yönelik toplam tutum ve alt faktörler arasındaki korelasyon değerleri

	Ölçek toplam	1.Alt faktör	2.Alt faktör
1.Alt faktör	,952**	-----	
2.Alt faktör	,892**	,770**	-----
3.Alt faktör	,881**	,772**	,684

**P<.01

Tablo 4’ incelendiğinde ölçekten elde edilen puanlarla alt faktörlere ait puanlar arasındaki korelasyon değerleri 0,68 ile 0,95 arasında değişmektedir. Ölçeğin alt faktörleri ve faktörlerin birbirleriyle $\alpha=0.01$ anlamlılık düzeyinde yüksek oranda pozitif ilişki içerisinde oldukları gözlenmektedir.

Tüm analizler sonucunda değer eğitimi tutum ölçeği, 11 olumsuz, 20 olumlu olmak üzere toplamda 31 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri “Tamamen Katılıyorum”, “Büyük Ölçüde Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılmıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” şeklinde 5’li likert tarzında derecelendirilmiş olup, ölçekte yer alan olumsuz maddeler, olumlu maddelerin tersi yönünde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 155 en düşük puan ise 31’dir. Ölçekten alınacak puanların yüksekliği değer eğitime yönelik olumlu tutumun bir göstergesidir.

TARTIŞMA / SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının değer eğitime yönelik tutumları belirlemek amacıyla üç faktörlü bir yapıda toplamda 31 maddeden oluşan bir ölçek geliştirilmiştir.

Literatüre, öğrenci görüşü ve uzman görüşüne dayalı olarak oluşturulan 43 maddelik uygulama formu 308 kişilik öğrenci grubuna uygulanmıştır. Hazırlanan deneme formu Eğitim Fakültesinde öğrenim gören farklı sınıf ve bölümlerdeki gönüllü 308 öğretmen adayına uygulanmış ve elde edilen verilere dayalı olarak ilk aşamada açıklayıcı faktör analizi yapılmış, faktör yükleri 0.45’in altında olan, madde toplam korelasyonu .30’un altında olan ve eksi değere sahip maddeler ölçek dışında bırakılmıştır. Ölçeğe dair Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı 0.95 I. Alt faktör için .91, II.alt faktör için .87, III. Alt faktör için .71 olarak tespit edilmiştir. Nihai olarak 31 maddeden ve üç faktörlü bir yapıdan oluşan ölçeğe doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Modele ilişkin olarak (RMSEA, .052; $\chi^2/df=1.6$; NFI=.94; NNFI=.97; CFI=.97; GFI=.83; AGFI=.81) iyi ve kabul edilebilir değerlere ulaşılmıştır.

Ölçeğe ilişkin olarak geçerlik ve güvenilirliğine dair yapılan açımlayıcı (AFA) ve doğrulayıcı (DFA) faktör analizi sonuçları ölçeğin istenilen düzeyde özelliklere sahip bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

Duyuşsal özelliklerin belirlenmesinde tutum ölçekleri şüphesiz önemli bir yere sahiptir. Bu anlamda konuyla ilgili literatür incelendiğinde; değerler konusunda değişik çalışmalara rastlanmakla (Senemoğlu ve Işcan, 2009; Yanpar Yelken and Yalar, 2011; Aran ve Demirel, 2013; Meydan, 2014; Çetin, 2015; Öztürk ve Dilmaç, 2016) birlikte doğrudan ölçek geliştirmeyi konu

edinen çalışmaların (Bakaç, 2013; Yaşaroğlu,2014; Beldağ ve diğerleri, 2016) sınırlı olduğu gözlenmektedir.

Sonuç olarak, ölçek geliştirme sürecinde verilere dayalı olarak yapılan analizler dikkate alındığında, geliştirilen değer eğitime yönelik tutum ölçeğinin bu yöndeki tutumları belirlemek amacıyla kullanılabilmesi söylenebilir. Geliştirilen bu ölçme aracı konuyla ilgili farklı araştırmalarda kullanılarak işlevsellik kazanacaktır. Ayrıca ölçeğin farklı çalışmalarda kullanılması sonucunda elde edilecek verilerin değer eğitiminin niteliğinin artırılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

Aran, C.Ö. ve Demirel, Ö. (2013). Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 12(46),151-168.

Akkiprik, G. B. (2007). *Genel Lise Öğretmenlerine Göre Karakter Eğitimi Yoluyla Öğrencilere Kazandırılacak Değerler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yedi Tepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Bakaç, E.(2013). Toplumsal Değerlere Yönelik Algı Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2(4), 303-309.

Beldağ ve Diğerleri (2016). Yedinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki Değerlerin Kazanılma Düzeyinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi (Erzurum İli Örneği), *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 (3), 1185-1199.

Büyüköztürk, Ş. (2013). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı* (18. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Büyüköztürk Ş., Kılıç Çakmak, Akgün.E., Karadeniz,Ş. ve Demirel F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Geliştirilmiş Onbeşinci Baskı),Ankara: Pegem-A Yayıncılık. :177-178

Çetin,Ş. (2015). Milli Değerlerin Öğretimine Yönelik Tutum Ölçeği (Mdötö) Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 10/11 Summer, pp. 447-460

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Pegem Akademi.

Demircioğlu, İ. H. ve Tokdemir, M. A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88.

- Erkenekli, M.(2013). Toplumsal Kültür Araştırmaları İçin Değer Merkezli Bütünleşik Bir Kültür Modeli Önerisi. *Savunma Bilimleri Dergisi*, 12(1), 147-172.
- Halstead, J. M. & Taylor, M. J. (2000). Learning And Teaching About Values: A Review Of Recent Research. *Cambridge Journal Of Education*. (30),169-202.
- Fichter, J. (2006). *Sosyoloji Nedir*. (Çev. Nilgün Çelebi). Ankara: Anı.
- Fidan, K. N. (2009). Öğretmen Adaylarının Değer Öğretimine İlişkin Görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988). *İnsan ve İnsanlar*. İstanbul :Evrım Basım Yayım.
- Kale, N. (2007). Nasıl Bir Değerler Eğitimi? *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu*, 313– 322, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Keskinoğlu, Ş. M. (2008). İlköğretim Beşinci Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Mesnevi Temelli Değerler Eğitimi Programının Ahlaki Olgunluğa ve Saldırganlık Eğilimine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- MEB (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4. Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-100.
- Özdamar, Kazım.(1999). *Paket Programlar İle İstatistiksel Veri Analizi*. Eskişehir:Kaan Kitabevi.
- Öztürk, D. ve Dilmaç, O. (2016). *Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Değerler Eğitimi İlişkin Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 224-237.
- Senemoğlu, N. ve İşcan, D.C. (2009). İlköğretim 4. Sınıf Düzeyinde Değerler Eğitimi Programının Etkililiği. *Eğitim ve Bilim*. 34 (153),1-14.
- Schermelleh-Engel, K., & Moosbrugger, H. (2003). Evaluating The Fit Of Structural Equation Models: Tests Of Significance And Descriptive Goodness-Of-Fit Measures. *Methods Of Psychological Research Online*, 8(2), 23-74.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics*. Boston: Allyn And Bacon.
- Tavşancıl, E. (2005). *Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Turan,İ.(2014). *Karakter Eğitimi: Amerika Örneği*, Marife, Bahar ss. 90.

Yalar, T. ve Yanpar Yelken, T. (2011). Değerler Eğitiminin İyileştirilmesi İle İlgili Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi ve Bir Program Modülü Örneğinin Geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*. 10(38),79-98.

Yaşaroğlu, C.(2014). Sınıf Öğretmenlerinin Değerler Eğitimine Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *International Journal Of Social Science*. (27), 503-515.

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (19), 499-522.

Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11 (2), 65- 84.

Extended Abstract

When the general purposes of the Turkish National Education has been examined, it is seen that it includes the purpose of raising individuals who adopt the national, ethical, humanistic, moral and cultural values, who are balanced in terms of body, morals, spirit and emotions and respectful to the human rights (MEB, 2005) In the direction of making this general aim more functional, the subject of “Values Education” was discussed in 18th National Education Council, within the framework of “2023 Vision in Education. In this direction, “values education” has been included in the content of various courses through curriculums. Values are concepts that provide behaviors and moral perspectives to people. “Values function as standards that direct the selection or transformation of behaviors, people and events” (Fidan, 2009). The most important function of the values education is to enable people to regain the values that lost their function or degenerated. “Values are related to the goals of an individual and the behavior patterns that are effective (protecting rights, helpfulness) in terms of achieving these goals (Keskinoglu, 2008). It is required to protect and enhance both universal and national values and provide them to the next generations. The role of the schools is too important to underestimate. Teachers also have an important role in terms of students’ processes of gaining values due to their positions. However, if the teacher does not have the values that are required to be delivered in education activities, the teacher himself/herself can be a bad role model who will give rise to atrophy or even disappearance of the values instead of being a good role model(Yazıcı, 2006). Therefore, the competences of teachers in terms of values education and their attitudes towards values education play a fundamental role in terms of the increasing quality of the studies that will be conducted in this direction and healthy functioning of values education process. In this study, a scale which consists of 31 items and three sub-factors has been developed in order to identify the attitudes of candidate teachers towards values education. In the process of scale developing, the literature on the subject has been reviewed and statements that reflect the cognitive, sensory and behavioral dimensions have been prepared respectively. It has been paid attention to construct the positive and negative features of the prospective scale items equally. In this direction, a 50-item item pool has been created by taking expert opinions. The items identified according to the expert opinions have been converted to a test form and applied on a student group of twenty-five in order to determine whether the questions are understood accurately by the answerers and re-arrangement has been made according to the feedbacks. As a result of the evaluation processes, it has been

determined to include 43 items to the test-scale. The validity and reliability analyses of the ASTVE have been conducted through the data obtained from 308 students, including 200 female and 108 male students, who receive education in Gazi University Education Faculty, in different departments in the fall semester of the 2015-2016 academic year. While the exploratory factor analysis and item analysis studies have been performed via SPSS 22.0 package program, the confirmatory factor analysis has been performed through Lisrel 8.50 (Linear Structural Relation Statistics Package Program) program. The exploratory factor analysis has been made on the obtained data at first and the items with factor loads below 0.45, items with item total correlation below 30 and the items with minus values have been eliminated (Büyüköztürk, 2013). As a result of the analyses, Cronbach Alfa internal consistency coefficient has been determined as 0.95, as .91 for the sub-factor I, .87 for the sub-factor II, and .71 for the sub-factor III. With the purpose of determining in which extent the items included in the scale discriminate individuals in terms of determining the internal consistency of the items, first of all, the total correlations have been calculated and afterwards a t-test has been performed in order to determine the significance of the difference between the mean scores of the top %27 and bottom %27. As a result of the t-test performed between the top-bottom %27 groups, it has been determined that the difference is significant at $\alpha=.000$ level. The Spearman-Brown internal consistency coefficient calculated by dividing the test into two equal parts has been determined as 0.85. According to this result, it can be said that there is an evidence that the items of ASTVE assess the same feature. A test-retest has been conducted in the reliability study to identify the measured stability of the scale and the scale has been applied on 150 students in every 25 days and the Pearson correlation coefficient has been determined as .78. A confirmatory factor analysis has been applied to the three-factor structure that consists of 31 items and the values regarding the model have been found as RMSEA, .052; $\chi^2/df=1.6$; NFI=.94; NNFI=.97; CFI=.97; GFI=.83; AGFI=.81. The consistency indexes have been regarded as sufficient based on the references. Consequently, the scale has taken its final shape with its 31-items three-factor structure. The EFA and CFA results obtained through the development process of the scale demonstrate that model is at acceptable levels and the analyses results performed on reliability demonstrate that the scale has a score reliability and high item discrimination. When the literature is reviewed, the studies on values education can be found (Senemoglu, and Iscan, 2009; Yanpar Yelken and Yalar, 2011; Aran and Demirel, 2013; Meydan, 2014; Cetin, 2015; Beldag et al., 2016; Ozturk and Dilmac, 2016); however

it is hard to argue that the studies conducted in this field are very sufficient. Consequently, the findings obtained regarding the scale demonstrate that the assessment instrument can be used in identifying the attitudes towards values education. With this study, an assessment instrument, which will enable to identify the attitudes of prospective teachers, has tried to be developed. It is thought that the data that will be obtained by using the scale in different studies will contribute to increasing the quality of values education.

